

Δίκαιο των Ανηλίκων

Ενότητα 5: Ουσιαστικό ποινικό δίκαιο ανηλίκων

Αγγελική Γ. Πιτσελά, Αν. Καθηγήτρια Εγκληματολογίας-
Σωφρονιστικής

Τμήμα Νομικής Σχολής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ουσιαστικό ποινικό δίκαιο ανηλίκων

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Ιστορική εξέλιξη της ειδικής μεταχείρισης των ανηλίκων.
2. Προσωπικό και αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής.
3. Έννοια των ανήλικων και νεαρών ενήλικων δραστών.
4. Ποινικά ανεύθυνοι και ποινικά υπεύθυνοι ανήλικοι.
5. Συγκριτικού δικαίου παρατηρήσεις και επισημάνσεις

Σκοποί ενότητας

- Να αναλυθούν οι έννοιες των απολύτως και σχετικώς ανεύθυνων ανήλικων δραστών.
- Να κατανοηθεί η απόλυτη ποινική ανευθυνότητα.
- Να αναλυθεί και να κατανοηθεί η σχετική ποινική ανευθυνότητα.

Ιστορική εξέλιξη (1 από 2)

- Δεν έχει προσδιοριστεί επακριβώς και ενιαία η έναρξη και η λήξη της ποινικής ανηλικότητας σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Στο πρώτο ελληνικό ποινικό νομοθέτημα του 1823 περιλαμβανόταν μόνο μία ειδική διάταξη για άτομα ηλικίας κάτω των επτά ετών.
- Ο Ποινικός Νόμος του 1833 έθεσε το ηλικιακό όριο στα 10 έτη.
 - 10 έως 14 ετών θεωρούνταν σχετικώς ποινικά υπεύθυνα.

Ιστορική εξέλιξη

(2 από 2)

- Ν. 5098/1931: το πρώτο αυτοτελές νομοθέτημα για τη ρύθμιση του δικαίου των ανηλίκων, δεν εφαρμόστηκε όμως ποτέ. Καταργήθηκε και τυπικά με τον αν. ν. 2135/1939.
 - Περιλάμβανε όχι μόνο τους ανήλικους δράστες, αλλά και αυτούς που βρίσκονταν στα *πρόθυρα του εγκλήματος*.
- Πρόβλεψη για πρώτη φορά των «ειδικών δικαστηρίων παιδών» στον αν. ν. 2135/1939 (εκτελεστικός του Σ1927).
- Στο ΣχΠΚ 1924/1933 η απόλυτη ποινική ανευθυνότητα ορίστηκε έως το 12ο έτος συμπληρωμένο.
- Στο ΣχΠΚ 1935/1937 η απόλυτη ποινική ανευθυνότητα ορίστηκε έως το 14ο έτος συμπληρωμένο.
- Στην τελευταία αναθεώρηση, οι διατάξεις που αφορούν ανηλίκους περιλήφθηκαν σε ειδικό κεφάλαιο στο τέλος του Γενικού Μέρους του ΠΚ.

Ποιοι είναι οι ανήλικοι;

- Πρώτη ευρείας έκτασης μεταρρύθμιση του ποινικού δικαίου ανηλίκων ο ν. 3189/2003 για την αναμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας ανηλίκων, σύμφωνα με τον οποίο:
 - 8-13 ετών, απόλυτη ποινική ανηλικότητα.
 - 13-18 ετών, περιορισμένη ποινική ανηλικότητα.
 - Αλλά, με το ν. 3860/2010 «Βελτιώσεις της ποινικής νομοθεσίας για τους ανήλικους δράστες, πρόληψη και αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων», η δυνατότητα επιβολής του περιορισμού σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων ξεκινά με τη συμπλήρωση του 15ου έτους.
 - Με τον ν. 4322/2015, 8-15 ετών απόλυτη ποινική ανηλικότητα.
- Το προσωπικό πεδίο εφαρμογής του ποινικού δικαίου ανηλίκων ξεκινά με τη συμπλήρωση του 8ου έτους και περατώνεται με τη συμπλήρωση του 18ου έτους.

Πεδίο εφαρμογής

- ✓ Καθορισμός της ποινικής ανηλικότητας ανάλογα με τον χρόνο τέλεσης της πράξης.
- ✓ Οι έννομες συνέπειες της πράξης του ανηλίκου 15-18 ετών που κρίθηκε ποινικά υπεύθυνος συγκαθορίζονται και από την ηλικία του κατά τον χρόνο εκδίκασης της υπόθεσης ή εκτέλεσης της απόφασης.
- ✓ Αποκλείεται η επιβολή ισόβιας κάθειρξης σε ανηλίκους (έως και το 18ο έτος συμπληρωμένο).

Ποινικά ανεύθυνοι ανήλικοι (1 από 3)

- ✓ Ανήλικοι 8-15 ετών.
 - ✓ Κατ' αμάχητο τεκμήριο του νόμου (βλ. ν. 4322/2015 «Μεταρρυθμίσεις ποινικών διατάξεων, κατάργηση των καταστημάτων κράτησης Γ' τύπου και άλλες διατάξεις»).
 - ✓ Για την Κύπρο το όριο είναι στα 14 έτη.
 - ✓ Στην Ιρλανδία το τεκμήριο είναι μαχητό και εκτείνεται από το 7ο ως το 14ο έτος.
- ✓ Επιβάλλονται αποκλειστικά και μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα.

Ποινικά ανεύθυνοι ανήλικοι (2 από 3)

- ✓ Τα νήπια (έως 8 ετών) δεν είναι δυνατό να τελέσουν καν αξιόποινη πράξη.
- ✓ Στη Σκοτία, το άτομο κάτω των 12 ετών δεν μπορεί να κατηγορηθεί για τέλεση εγκλήματος.
- ✓ Η συμπλήρωση του **όγδου έτους της ηλικίας** είναι το κατώτατο όριο για την παρέμβαση του Μονομελούς Δικαστηρίου Ανηλίκων.

Ποινικά ανεύθυνοι ανήλικοι (3 από 3)

- ✓ Ανάμεσα στους απολύτως ποινικώς ανεύθυνους ανηλίκους (8-15 ετών) και στους πλήρως ποινικά υπεύθυνους νεαρούς ενήλικους δράστες (18-21 ετών) παρεμβάλλονται οι ανήλικοι ηλικίας 15-18 ετών που μπορεί να είναι ποινικά υπεύθυνοι (εξαιρετικά) ή ανεύθυνοι (κατά κανόνα).
- ✓ Εφόσον κριθούν ανεύθυνοι:
 - ✓ Υποβάλλονται αποκλειστικά σε αναμορφωτική ή θεραπευτική μεταχείριση.
- ✓ Η **δικαστική** απόφαση που επιβάλλει αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα θεωρείται αθωωτική.

Ποινικά υπεύθυνοι ανήλικοι: 15-18 ετών

- Επιβολή αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων (prima ratio) ή ποινικού σωφρονισμού (ultima ratio) για ορισμένες κατηγορίες κακουργημάτων.
- Ο ποινικός σωφρονισμός ή περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων είναι στερητική της ελευθερίας ποινή (ά. 51 ΠΚ) και προϋποθέτει την ικανότητα για καταλογισμό του δράστη (κρατούσα άποψη).
 - Σε περίπτωση που ανήλικος τέλεσε αξιόποινη πράξη μετά τη συμπλήρωση του δέκατου πέμπτου έτους της ηλικίας του και η δίκη του διεξάγεται μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους, τα αναμορφωτικά μέτρα που τυχόν επιβληθούν παύουν αυτοδικαίως όταν ο υπαίτιος συμπληρώσει το εικοστό πέμπτο έτος της ηλικίας του, εκτός από το αναμορφωτικό μέτρο της τοποθέτησης του ανηλίκου σε ίδρυμα αγωγής που παύει αυτοδικαίως με τη συμπλήρωση του 18ου έτους (τροποποίηση με τον ν. 4322/2015). Εάν το δικαστήριο κρίνει ότι η επιβολή του ποινικού σωφρονισμού είναι αναγκαία όχι όμως σκόπιμη, μπορεί να επιβάλλει την ποινή που προβλέπεται για την πράξη που τελέστηκε, υποχρεωτικά μειωμένη σύμφωνα με τις διατάξεις του ά. 83ΠΚ (ά. 130 ΠΚ).
- Απουσία νομοθετικής πρόβλεψης των προϋποθέσεων για την ποινική ευθύνη του ανηλίκου.
- Η ποινική ανηλικότητα λήγει με τη συμπλήρωση του 18ου έτους.

Νεαροί ενήλικοι δράστες

- 18-21 ετών.
- Γενικό ποινικό δίκαιο.
- Κοινά ποινικά δικαστήρια.
- Καθορισμός της νεαρής ενηλικότητας από τον χρόνο τέλεσης της πράξης.
- Δυνατότητα επιβολής ελαττωμένης ποινής.
 - Εάν επιβληθεί, ισχύει η γενική αρχή του διαχωρισμού των κρατούμενων νεαρών ενηλίκων από τους λοιπούς ενήλικες κρατούμενους.
- Στη Γερμανία, οι νεαροί ενήλικες δράστες υποβάλλονται κατά κανόνα στις κυρώσεις του ποινικού δικαίου ανηλίκων και δικάζονται από τα δικαστήρια ανηλίκων.

**Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή
σας.**

**Αγγελική Γ. Πιτσελά, Αν. Καθηγήτρια
Εγκληματολογίας - Σωφρονιστικής,
Τμήμα Νομικής Σχολής ΑΠΘ.**

Βιβλιογραφία

Α. Πιτσελά, *Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*, ζ' εκδ., εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 1-23.

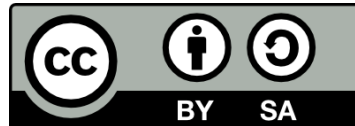
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αγγελική Γ. Πιτσελά.
«Δίκαιο των Ανηλίκων. Ουσιαστικό ποινικό δίκαιο ανηλίκων.». Έκδοση: 1.0.
Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://opencourses.auth.gr/OCRS268/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

